

груп ризику й окремих осіб з метою превентивного впливу на них, а також активізації їх захисних можливостей; розроблення (удосконалення) засобів захисту різних груп населення від подальшої їх віктимізації. У віктимологічному запобіганні необхідно розрізняти загальносоціальний (нейтралізація чинників загальної віктимізації), спеціально-кримінологічний (обмеження, усунення й відвернення чинників віктимності) та індивідуальний (вплив на конкретних осіб) рівні.

Список використаних джерел

1. Кримінологія: навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін.; за заг. ред. проф. О. М. Джужі. Київ: Атіка, 2009. 312 с.
2. Кримінологія: підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуська та ін.; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головікіна. Харків: Право, 2014. 440 с.
3. Ривман Д. В. Криминальная виктимология: учебник. СПб.: Питер, 2002. 304 с.
4. Джужа О. Віктимологія на захисті прав і законних інтересів жертви злочину. *Право України*. 2002. № 2. С. 134–135.
5. Косенко С. Віктимологічна профілактика в системі запобігання злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 12. С. 48–52.
6. Шаповалов О. В. Криміногенні ризики сьогодення і шляхи профілактики віктимності населення. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 5. С. 119–120.

Іващенко Віта Олександрівна,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: АНАЛІЗ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Анотація. Розкрито зміст і проблемні питання об'єктивних і суб'єктивних ознак складу злочину домашнє насильство.

Ключові слова: домашнє насильство, фізичне насильство, психологічне насильство, економічне насильство, склад злочину, кримінальна відповідальність.

Summary. Explained main points and problem questions of objective and subjective signs of crime domestic violence.

Keywords: domestic violence, physical violence, psychological violence, economic violence, the composition of the crime, criminal liability.

Домашнє насильство залишається однією з нагальних проблем сучасної України. Ускладнює ситуацію латентність цього явища та широке поширення.

З метою вирішення цієї проблеми прийнята спеціальна нормативно-правова база. Зокрема, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. [1] визначив основні напрями реалізації державної політики у цій сфері, закріпив спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, передбачив створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 р. [2] передбачив встановлення кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства (ст. 126-1 КК України – далі КК).

Домашнє насильство як злочин охоплює умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводять до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Таке діяння карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі до двох років. За ступенем тяжкості домашнє насильство – злочин невеликої тяжкості.

Ст. 126-1 поміщена до розділу II Особливої частини КК «Злочини проти життя та здоров'я особи».

Безпосереднім об'єктом злочину є здоров'я людини.

Обов'язковою ознакою злочину є потерпілий, яким може бути подружжя чи колишнє подружжя або інша особа, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах. Разом з тим, Закон не визначає, що розуміти під близькими відносинами.

З об'єктивної сторони злочин домашнє насильство передбачає встановлення трьох обов'язкових ознак: діяння, його наслідків і причинного зв'язку між ними.

Суспільно небезпечне діяння полягає у вчиненні умисного систематичного фізичного, психологічного або економічного насильства. КК лише називає види насильства і не розкриває їх ознак. Натомість Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» у статті 1 закріплює поняття зазначених видів домашнього насильства.

Так, фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побойів, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для

життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Кримінальна відповідальність має наставати за умови систематичного вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства. Систематичність передбачає не менше трьох окремих випадків домашнього насильства. Одночасне насильство щодо двох і більше потерпілих, а також вчинене особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке правопорушення, передбачає адміністративну відповідальність.

Зокрема, стаття 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення в ч. 1 визначає домашнє насильство, насильство за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого. У ч. 2 ст. 173-2 передбачена відповідальність за ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті.

Наслідками злочину домашнє насильство є фізичні або психологічні страждання, розлади здоров'я, втрата працездатності, емоційна залежність або погіршення якості життя потерпілої особи. Зауважимо, зазначені наслідки переважно є оціночними поняттями і не узгоджуються з усталеною системою суспільно небезпечних наслідків злочинів, що передбачає КК.

Злочин є закінченим з моменту їх настання, тобто є з матеріальним складом.

Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини.

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 126-1 КК, може бути один із подружжя чи колишнього подружжя або інша особа, з якою

потерпілий перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах. Відповідальність настає з шістнадцяти років.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що незважаючи на прийняті нормативно-правові акти щодо запобігання та протидії домашньому насильству законодавство в цій сфері не є досконалим і завершеним. Потребують кримінально-правового дослідження та конкретизації окремі положення і терміни, що містить ст. 126-1 КК, – «психологічне насильство», «економічне насильство», «близькі відносини», «психологічні страждання», «розлади здоров'я», «емоційна залежність», «погіршення якості життя потерпілої особи». Прийнята редакція диспозиції ст. 126-1 КК не сприятиме правозастосовній практиці, а лише її ускладнить. Адже закон про кримінальну відповідальність має бути чітким, доступним, зручним для застосування. Хоча сама криміналізація домашнього насильства є безсумнівною і має важливе значення у його запобіганні та протидії.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон від 07 груд. 2017 р. № 2229-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон від 06 груд. 2017 р. № 2227-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>.

Дьордай Володимир Іванович,

заступник начальника управління кадрового забезпечення Головного управління Національної поліції в Закарпатській області, кандидат юридичних наук

КРИМІНОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ (ВІДМИВАННЯМ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, з кримінологічної точки зору, сьогодні є не лише формою прояву організованої злочинної діяльності, а й невід'ємним компонентом загальної криміногенної ситуації в Україні на сучасному етапі її економічного розвитку, що обумовлює актуальність вивчення причин та умов, які обумовлюють існування цього явища.

Детермінація злочинності є однією з найскладніших проблем в кримінології. Вчення про детермінацію нараховує декілька десятків видів детермінаційної взаємодії. При вивченні злочинності взагалі та окремих видів, груп злочинів розрізняють причини і умови